

Horror, hrůza, monstrozita

Na začátek výmluva...

... nejde mi o definici.

Množství různorodých očekávání – množství žánrových forem.

„Žánr populární literatury zaměřený na vyvolávání pocitů strachu, hrůzy a napětí.“

– *Encyklopedie literárních žánrů*

- > subjektivita
- > nereflektuje se povaha emocionální responze
 - strach vyvolávají i jiné žánry
- > ne vždy horor vyvolává strach

ÚZKOST

NAPĚTÍ

STRACH

HRŮZA

DĚS

ŠOK

Jak chápat emoce?

system pro rychlé zhodnocení vjemů

intencionální: pocíťované vůči něčemu

složky emoce:

- stimulus
- zhodnocení
- tělesná reakce
- tendence k chování

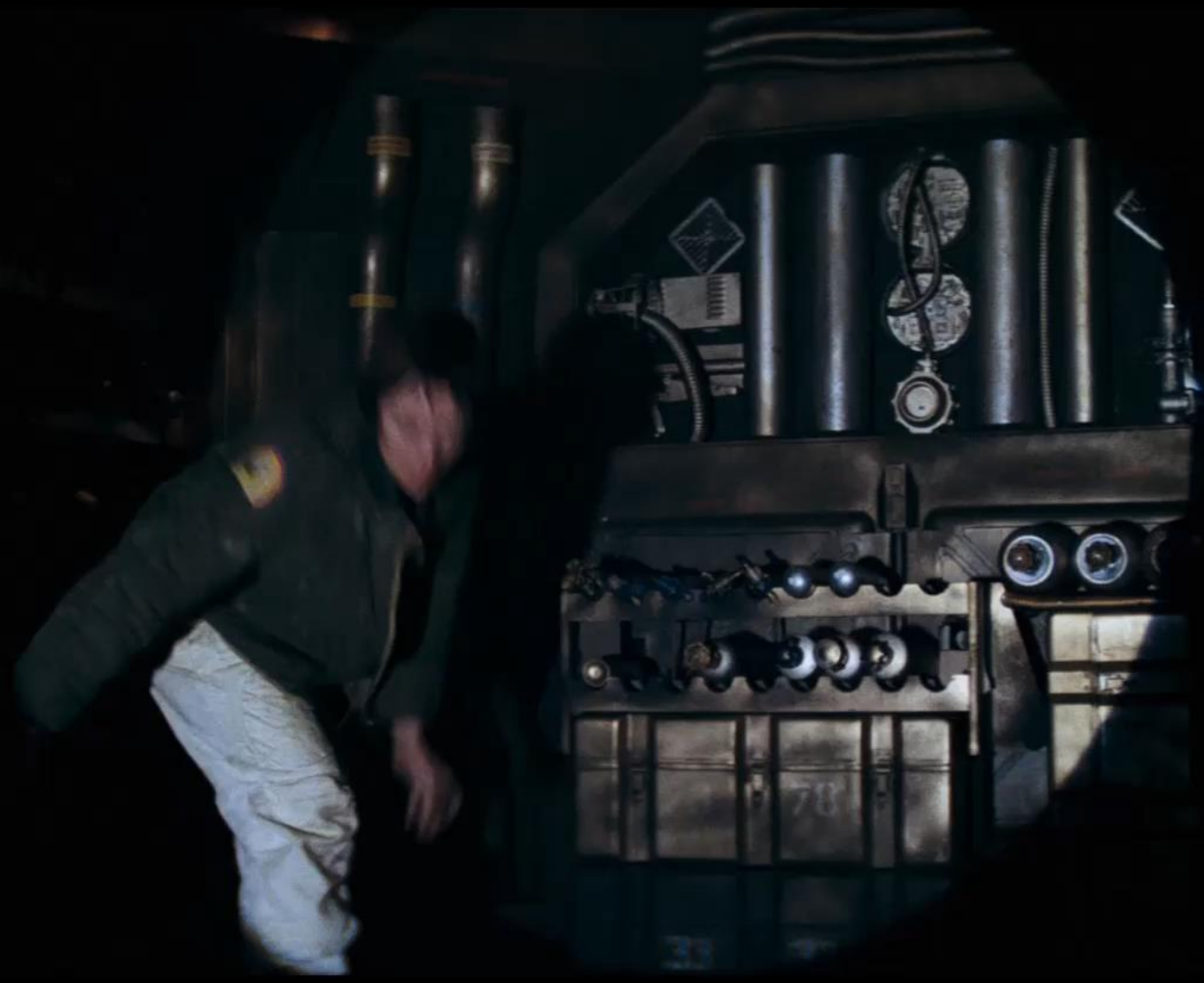
Co je potom strach?

reakce na ohrožení

zrychlený dech a srdeční tep, prokrvení svalů, pocení, zvýšení svalového napětí...

- > příprava na útěk/útok

Máme v hororu skutečně co do činění s pouhým nebezpečím?

Noël Carroll: The Philosophy of Horror

hrůza (art-horror): strach + odpor

monstrum jako objekt hrůzy

nebezpečí → strach

překračování kulturních kategorií → odpor

Je to linnéovská noční můra, popírá všechny pravidla evoluce, částečně mlž, korýš, plaz a humanoid. Zdá se, že může nekonečně dlouho vyčkávat ve svém vejci. Svléká se z kůže jako had, má krunýř jako členovec a mláďata klade do jiných tvorů jako vosa.

- Harvey Greenberg

Noël Carroll: The Philosophy of Horror

hrůza (art-horror): strach + odpor

monstrum jako objekt hrůzy

nebezpečí → strach

překračování kulturních kategorií → odpor

návodnost reakcí (kladných) postav

Kritika Carrollova přístupu

příliš intelektualizující?

příliš restriktivní

„Monstrum je jakékoliv stvoření, v jehož existenci nelze uvěřit na základě uznávaných vědeckých poznatků.“

Narušuje žralok v Čelistech
naše kulturní kategorie?

Kritika kognitivistického přístupu

příliš intelektualizuje?

příliš restriktivní

co naopak zachovat?

směs ohrožení a štitivosti

monstrum

důležitost reakcí postav

Abnormalita

za hranicí běžného a kulturně přijatelného
odchylka od vzoru

konfrontace s hrozbami,
které nejsou nereálné, ale
jsou nám cizí

„Nemá žádnou osobnost. Je jako velký bílý žralok. Nemůžete ho porazit, můžete jen doufat, že přežijete.“

- Sean S. Cunningham

pozdní příchod

dopravní nehoda

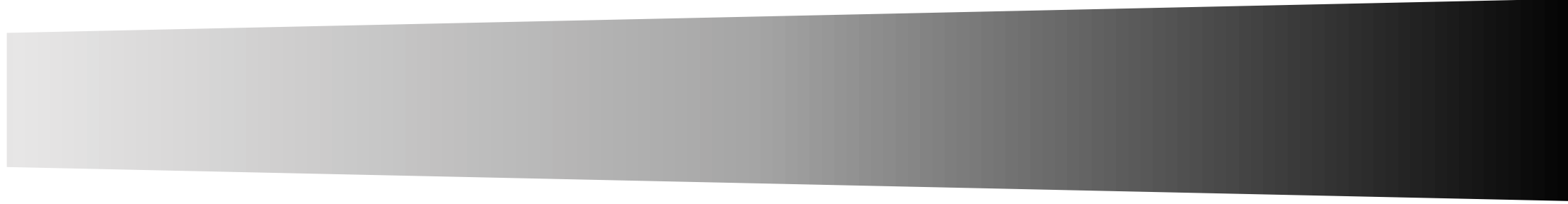
přepadení

„home invasion“

propadnutí šílenství

neexistující bytosti

mrtví ožívají

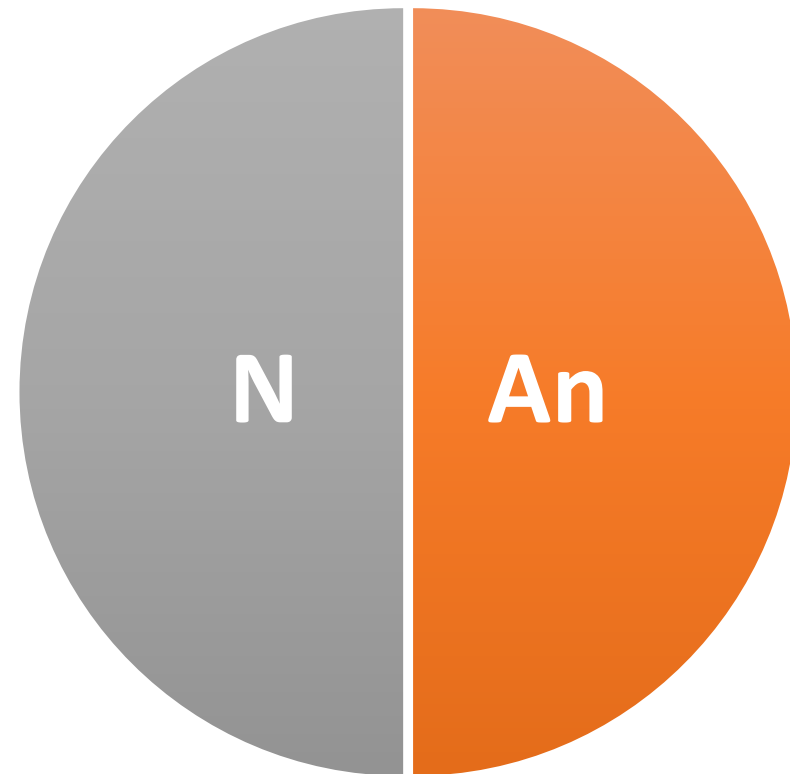
ne vše abnormální je zároveň monstrózní

-> jak žánrové texty s abnormalitou pracují

dvojdomy svět

oblast normálního a
abnormálního

postavy z N vnímají An jako něco
nebezpečného, děsivého,
odpudivého a šokujícího

Teosofové se dohadovali o úchvatné velikosti kosmických cyklů, v nichž náš svět a lidský rod tvoří pouhou přechodnou epizodu. Naznačovali možnost tak podivných pozůstatků, že jenom, díky slepému optimismu z toho netuhne krev v žilách. Ale nebylo to jejich učení, co mi dalo nahlédnout do zapovězených aeonů a co způsobilo, že mě mrazí při pouhém pomyšlení a co mě přivádí k šílenství, když se mi o tom zdá.

- H. P. Lovecraft: Volání Cthulhu

Monstrum není jen nebezpečné, je také popřením našich zkušeností a našich představ o světě. Samotné vědomí jeho existence vzbuzuje neklid a odpor a ohrožuje duševní zdraví postav.

pocit odporu je zároveň spojován s amoralností

„Dům byl ohavný. Otřásla se a hlas v její hlavě řekl: Hill House je odporný, nakažený. Uteč, dokud můžeš.“

„Lidský zrak není schopen zachytit konkrétní prvek či zřejmý rys, který by tomu či onomu domu vetkl výraz zla. A přesto to musela být nějaká maniakální juxtapozice, nesouladný střet střechy a nebe, co Hill House proměnilo v místo beznaděje. (...) dům jako tento, arogantní a nenávistný a ustavičně číhající, musel být z podstaty zlý.“

- Shirley Jacksonová: *Dům na kopci*

působení narativních modalit
epistemické modality (známé,
neznámé)

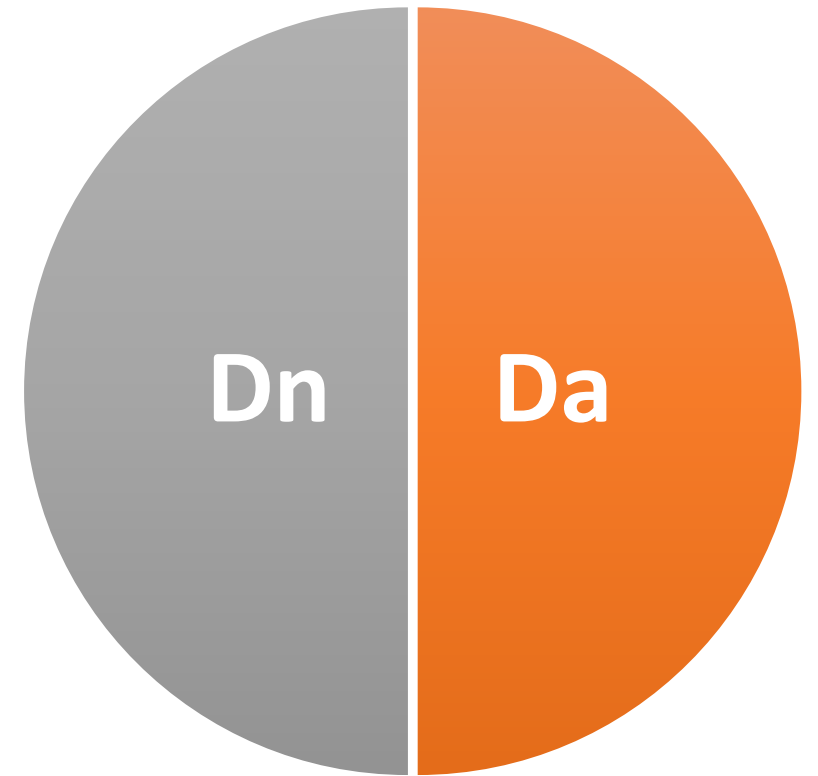
=> zdráhání se uvěřit

aletické modality (možné, nemožné)

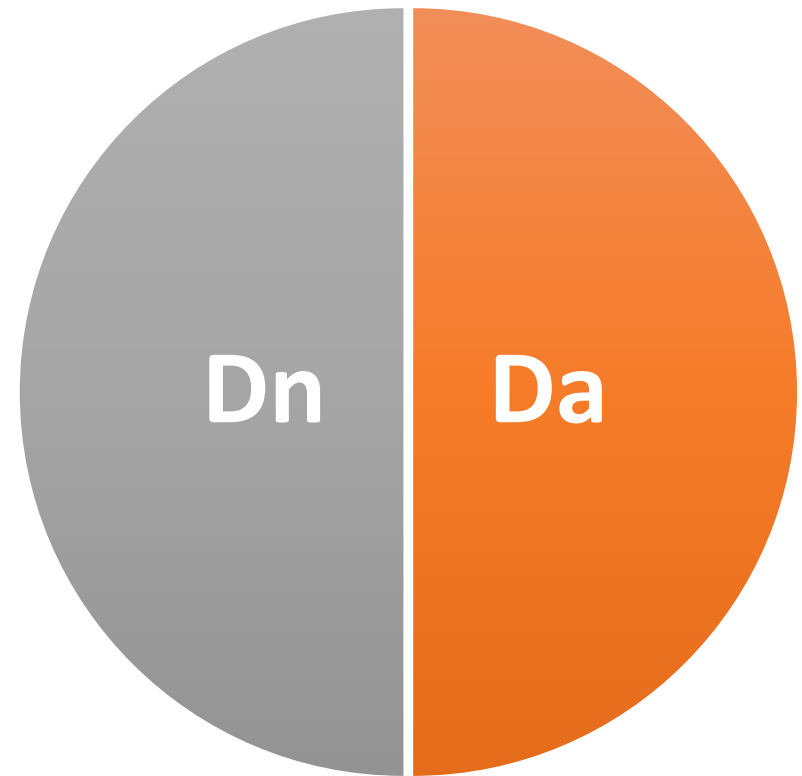
=> nadpřirozený horor

axiologické modality (systém hodnot)

=> morální cizinec

motiv překročení hranice
často vnímáno jako provinění
-> následuje potrestání

- tematizace abnormality a monstrozity -> horor se zpětně podílí na vymezování normy
- ztotožnění odlišnosti s monstrozitou

rozpuštění hranice mezi
normálním a abnormálním

monstrozita nás samotných

Ambiguita monster

směs hrůzy a fascinace

monstra jsou zároveň přitažlivá svou silou a svobodou

„... ta přehlídka směšných netvorů, ta podivná zrůdná
krása a ta krásná zrůdnost...“

- sv. Bernard

Pacientka S. M.

„Ukrytá monstra se snažila SM několikrát vyděsit, ale bez úspěchu. SM na ně reagovala se smíchem a snažila se s nimi mluvit. (...) Nejen, že se nebála, projevovala neobvyklou snahu dostat s k monstrům a dotknout se jich. SM paradoxně vyděsila jedno z monster, když ho šťouchla do hlavy, protože byla zvědavá, jaký to bude pocit.“

- Mathias Clasen

přítomnost postavy monstra
ohrožující
narušuje naše představy o světě
kulturní kategorie × abnormalita
struktura fikčního světa -> textová kritéria
hrůza spíše tematizována než vyvolávána

Horror jako vyprávění o střetu s monstrem v podobě ohrožující,
odpudivé a amorální abnormality.